

„I, po trgu se govori tako! Tisti gizdavi Ruda je bajè mnogo-krat gori na Drenovem, in ljudjé ugibljejo, da ni zaman tamkaj. Pravijo, da je že zaročen.“

„Oh, klepetanje starih bab!“ deje Koprivec, katerega je jezilo, da Boléta ni bilo.

„Mogoče; a vsekako je čudno, da graščáka ni bilo semkaj,“ ugovarja učitelj.

„Odpotoval je menda za par dnij,“ reče Koren, akopram sam tega ni verjel. „Sedaj pa gospodje, treba, da se organiziramo. Ako vam je po volji, snidemo se še nocoj, da se dogovorimo, kako nam bo postopati. Dovolj nas je, ako smo energični, dovolj, da vso nasprotno tolpo spravimo v beg. Shoda menda ne bo več, in zato je treba le delati in agitirati na vse kriplje. Osrednji odbor bo postavil Medena, to je sedaj skoraj gotovo; za to bo že gospod Anton skrbel — a mi se ne udamo — nikdar ne, mi ne maramo kruhoborcev, polovičarjev, naš kandidat je odločno narodni doktor Hrast.“ Koren je stal sredi družbe, vihtel svoj klobuk, ter govoril strastno in naglo.

„Živio Hrast!“ klicali so drugi.

Določili so večerno uro, da se snidejo zopet, in potem jih zapusti koncipijent.

Napotil se je domóv, a potem se zopet premislil in krenil ven iz trga.

„Kaj, ko bi šel na Drenovo? Povoda imam dovolj — volilski shod in — saj so me večkrat vabili! In morebiti vendar jedenkrat pozvem resnico o Rudi in o — nji?“

Odločil se je naglo in zavil na stezo, ki je po bližnjici skozi gozd držala proti Bolétovemu gradiču. (Dalje prihodnjič.)

Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice.

Gospod dr. Štrekelj je račil mojo slovensko slovnico za srednje šole slovenskemu svetu objaviti in pri tej priliki mene opozoriti na nekatere hibe, ki so v knjigi zaostale. Jako hvaležen sem mu za popravke, če so opravičeni, proti drugim popravkom pa, ki po mojem mnenju niso popravki ampak pomote, imam se braniti. Naj grem po vrsti in dodam nekatere opombe in razjasnila.

Pretresovatelj mi očita:

1. da v §. 41. učim, kaj prav za prav pomenjajo osebne končnice, — nedognan uk, o čemer je v šolski knjigi najbolje molčati. Na to naj

odgovorim, da ima n. p. grška Curtius-ova in lat. Schmidt-ova slovnica tudi sličen nauk o osebnih končnicah. Slovnica pa se tega nauka težko izogiblje zato, ker je potrebno opozoriti učence, kako je pomen 1. 2. 3. osebe v zvezi z obliko dotične osebne končnice, ki je pritaknena na deblo glagolovo. Ko bi se učenci ne zavedli te medsobnosti, predstavljali bi n. p. lat. lauda-tis v slovenščino z obliko hvali-mo. Da je med osebnimi končnicami in med osebnimi zaimeni nekaka zveza, o tem že zaradi istega pomena ni dvomiti. Pretresovatelj citat iz Meyerjeve slovnice sam je obrnen le proti medialnim oblikam, tedaj meni ne more veljati, ker govorim le o aktivnih oblikah. Če pretresovatelj pristavlja, da jaz učim-nto v 3. osebi je znak večine, dela mi krivico; kajti jaz učim, v končnici-nto je n znak množine; oziram se na podstavne oblike bere-to in bero-nto.

2. Pretresovatelj mi ne more verjeti, da je postal a v 1. osebi jednine iz ō-m. Morda pa verjame Leskien-u, ki dokazuje v knjigi, die Declination im Slavisch-Litauischen und Germanischen, Leipzig 1876, kako daja ō-m (iz ig. ām) glas a, ō-m (= ig. ām) pa to, zato praesens reka iz rekō-m in aorist rekt iz rekōm (p. 15).

3. Imperativ recēmto ne smem razlagati iz reko-i-mto, ampak iz reke-i-mto. Evropski ei daja v slovanščini i, k pa se mehča pred e v ě, zato je meni le mogoče razložiti recēmto iz reko-i-mto, prim. gr. λέγοι-μεν; kako pa Vi zagovarjate razlago iz reke-i-mto?

4. Da je predlog so razložen iz san, pretresovatelju ni po volji. Besede n. pr. sn-ěsti, so-sed, s-tiskam imajo jedno in isto predponko, ki ima zdaj obliko sn, zdaj so, zdaj s. In če postavim tem trem oblikam jedno jedino podstavo, storim li kaj drugega, nego če stavijo slovnikičarji sorodnim besedam skupni koren?

5. Pretresovatelj pravi, da sem si ustvaril posebno pismo, da bi bolje zaznamoval, katerim glasom stsl. odgovarjajo nsl. Ne vem, na kaj pretresovatelj meri. Med vokali pišem samo nosni o mesto navadne pisave a in to zaradi učencev, da vidijo v glasniku o svoj o; med konsonanti pa pišem zraven č mestoma é, da bi tako povdarjal izvir iz kt, gt, tj; kaže na hrvatsko pismo v besedah reči iz*rekti, moči iz*mogti, hoćete iz*hotjete, toda v vseh slučajih é (p. 11. 13). Zato tudi ni res, da jaz zaznamujem jeden slučaj s é, drugega pa ne. Kar se tiče postanka nsl. glasa é: stsl. št iz tj, je razlaganje vzeto iz Miklošiča I² p. 222, stsl. št iz sk-j iz Leskiena v Jagičevem arhivu I, 58; št iz kt in gt iz posredne oblike čt oziroma žt (zadnje meri na gt) je moje mnenje, posneto po analogiji Leskienove razlage. Naj bi tedaj račil pretresovatelj vsaj Miklošičevo in Leskienovo razlaganje ločiti od mojih nazorov, on pa imenuje vse skupaj napačne in neverjetne.

6. Da se pretresovatelj vjema z mojim načrtom glede razdelitve slovniske tvarine po gimnazijah, mi je drago, ne morem pa razumeti obžalovanja, da ni jednak načrt podan tudi za realke. Realke imajo 7 razredov, stsl. pride v 7. razred, in ko bi se učilo kaj iz hrvaščine, ono bi se postavilo v 6. razred. Tako bo si, mislim, vsak učitelj sam izračunal.

7. Nepravi predlogi imajo z večine pristojniški rodilnik za seboj, blizo kakor slični samostalniki. Zato, pravi Kern, Grundriss der deutschen Satzlehre, Berlin 1884, taki predlogi prav za prav ne spadajo v slovnico ampak le v slovník. Če sem jih jaz postavil v slovnico po stari navadi, dal sem jim prostor na prvem mestu, da jih ni treba celo dvakrat razpravljati.

8. Pretresovatelj mi očita, da preveč zahtevam od četrtošolca, če pravim, da ima vsakako znati, kaj je korenski, izimenski, izglagolski glagol, predno more soditi o dovršnosti, če se ta opira na izvod glagolov. Tu stoji aut—aut. §. 190 n. p. uči: Izimenski glagoli postanejo v sestavi dovršni, izglagolski pa trpežni: dokraljevati, izplačevati. Tu tedaj učenec ima znati, da je kraljevati izvod iz kralj, plačevati pa iz plačati; če tega ne ve, ne more razumeti, zakaj je dokraljevati dovršnik, izplačevati pa trpežnik. Na take primere mislim jaz in želim, da bi tudi drugi učitelji mislili na take primere. Če pa pretresovatelj misli n. p. na glagol pomeniti, ki ga Miklošič razklada kot v. durativum in ga izvaja iz pomen, Krek pa dosledno piše pomenjati in ima zato gotovo tudi svoje vzroke, takim mislim jaz nisem dal povoda. Da pa opravičene niso, da se dokazati, kajti po isti analogiji lahko rečemo, kaj bodo učenci sklanjali, saj še učene glave same ne vedo, ima li jelen v lokativu jelenu ali jeleni, saj prvo uči Miklošič, drugo Levstik. Glede etymologičnega nauka bo menda pretresovatelj nekaj drugače sodil, če pregleda n. p. Seemüllerjevo knjigo, Leitfaden zum Unterrichte in der deutschen Grammatik am Obergymnasium nach dem neuen Lehrplane, Wien, 1885.

9. Glede pisave navedenih izgledov je moj nagled tak. V oblištju sem imel razjasnjevati in se zato držati sporočenih oblik, samo da sem tu pa tam zaznamoval samoglasniku zgodovinski značaj, v skladnji pa mi je šlo za pomen besednih plemen in oblik, zato sem podaval tu besede v sedanji pisavi. Če so zaostale pomote, jaz bi jih popravljaj v tem smislu.

10. Kedaj naj pišemo *u*, kedaj *v*, bi si jaz pač ne upal auktoritativno ustanoviti; glede razlage in pravilnosti naših dosedanjih pisav pa ima slovnica svoje opazke v §. 20, 4, §. 145, 15, 16.

11. Pretresovatelju se ne dopada izraz vladni stavek in želi vladavni. Še tretji predlog bi bil vladarski. Jaz sem postavil vladni, ker je ta oblika najprostejša. Če hočemo regierend predstaviti, lahko rekamo vladajoč. Toda kakor smo napravili iz prehajavnih glagolov

prehodne, iz povračivnih povratne, jednako sem postavil mesto vladavnih vladne, prim. glaven : glava, postaven : postava itd. Da ti stavki v istini vladajo periodo in da je ta besedna slika res vzeta po posvetni, državni ali če hočete deželni ali občinski vladi, razumeva se samo ob sebi.

12. Glasništvo je Ausrufergilde. Zato je menda soglasnik Helfer beim Ausrufen? — Glas je po mojem mnenju preširok pomen: glas ima struna, lev, pevec itd., potrebujemo pa izraz, ki bi za govorjenje značil ono, kar znači pismenka za pismo. In ker uže rabimo samoglasnik in soglasnik, zato sem si dovolil vzeti tudi glasnik za ta pomen.

13. Da je pregibovanje nauk o pregibovanju, razumeva se pač tako samo ob sebi, kakor se razumeva, da je grammatika nauk περί τῶν γογγυμπτωζῶν ali živalstvo nauk o živalstvu. Če pretresovatelj graja izraz slovotvorje in ob jednom izraz besedotvorje, češ napačno je oboje, ter priporoča osnovstvo, naj pomisli, da imenuje Miklošič 2. del svoje slovnice Stammbildungslehre, imenuje pa tudi 3. del Wortbildungslehre. Dokler naši učenci nimajo teh korrelativnih pojmov Stamm- in Wortbildung ter zadnje imenujejo kakor dozdej po starem še Flexionslehre, tačas jim je pač jedino le postreženo s starim šolskim izrazom vseh drugih šolskih knjig. O rabi domače terminologije zavračam na predgovor, dasi imam mnenje pretresovateljevo jako hvaliti.

14. Med pisavo analysa in instrukcija ne nahajam protislovja. Če pretresovatelj misli, da bi naj pridržal lat. *c* tudi če se glasi kot *k*, ker pridržujem *y* in *s* v besedi analysa, na to naj odgovorim, da sem tako pisal nekako v porazumljenju z onimi gospodi, ki pišejo knjige za srednje šole, videč, da tudi Nemci zdaj često tako ravnajo in lat. *c* pišejo kot *k*, kedar se tako govori; *y* pa pišem, ker mislim, da je analiza kriva pisava in kriv izgovor, zarad *i* kriv, ker ima izvirna beseda *v*, ki se govori kot *ü*, zarad *z*, ker v grščini ni *ž*. Nemci se branijo izgovora Analise in terjajo Analyse, zakaj pa bi mi popuščali?*)

15. Po pravici pretresovatelj opominja, da je moč in krasota slovenskega jezika v glagolu, ter graja, če bi kdo nemška substantiva na *-ung* vedno prestavljal z glagolnikom. Toda kje, kedaj bo menda vendar dovoljeno rabiti tudi glagolnik, sicer bi jaz imel iz svoje slovnice izbrisati iz zadnjega §. zadnji odstavek, ampak tudi celo poglavje o glagolniku. Da bi še račil pretresovatelj primerjati, kako je Janežič razvijal pomen dotičnih predponk.

16. Med hibe šteje pretresovatelj prilog osebkov v zvezi osebkovi glagoli, kažoč, naj bi bilo osebkovni, osebski ali osebkovski, češ, da stoji priponka *-ov* razven rastlinskih imen le na prašanje

*) Tako tudi krivo izgovarjamo in pišemo n. p. atribut m. attribut iz attribut, kolega m. kollega iz kon-lega, pojezija m. poesija itd. Pis.

čigav. Morda bi služil tudi izraz osebovski ali osebkovski — drugi pomen pa bi imel vsakako osebski —; toda vzrok proti obliki osebkov menda ne velja. Priponka *-ov* se namreč ne stavi samo na prašanje čigav, ampak tudi na druga prašanja. Da bi pretresovateljevo pravilo veljalo, kako bi pa mogli imeti v Ljubljani take napise, kaki so n. p. Valvasorjev trg, Vodnikove ali še celo Slonove ulice? Istina je, da je med besedami čigav in recimo Adamov glede priponke nekaka zveza, a ta zveza se mi dozdeva biti na opak, nego jo predstavlja pretresovatelj. Jaz si namreč mislim, da je beseda čiga-v še le potvorenjena po besedi Adam-ov. Zdi se mi, da so izimenski posestni prilogi na *-ov* služili v sliko, da so se po njih porodili novi prilogi celo iz rodilnikov, n. p. njih-ov, čiga-v. Tako uči tudi Miklošič II. pod priponko *-ov*. Pomen na prašanje čigav pa je le jeden pomen prilogov na *-ov*, oni pomen, ki ga znači Miklošič pod a) kažoč: na imena živih bitij pritaknen, tvori *-ov* posestne priloge; ostale pomene znači Miklošič pod b) v svoji znani in občudovani previdnosti kažoč: sicer pomenijo prilogi na *-ov* tvarino, iz koje je kaj stvarjeno ali sličnost (Aehnlichkeit), pristojnost (Zugehörigkeit). Da je ta zadnji pomen pod b) v istini lasten priponki *-ov*, dá se dokazati na isti način, po katerem hoče pretresovatelj raztegnoti pomen pod a) na vse slučaje. Kakor imamo namreč po sliki Adam-ov tvorjeno prašalko čiga-v, jednako imamo po sliki, recimo, lipov, hrastov (les) stvarjeno tudi prašalko kak-ov. Kakor tedaj odgovarjamo pod a) na prašanje čigav s posestnimi prilogi na *-ov*, ki so stvarjeni iz imen živih bitij, jednako odgovarjamo pod b) na prašanje kakov tudi s prilogi na *-ov*, n. p. lipov, hrastov les, jelenov rog, slonova kost, Valentinovo bolenje, višnjevo nebo itd.

Če sem jaz Miklošiča prav razumel, stavi pod pomen b) sledeče slučaje: α) priloge, ki značijo tvarino iz drevesnih in zeliščnih imen: hrastov les, lipov bog, trnova krona itd; β) priloge, ki značijo tudi tvarino iz drugih imen: kamenova krogla, otreva srajca Hemd aus otre d. i. aus grobem, beim Hecheln herabfallenden Flachse; sem spada menda tudi: polhova (koža) kapa, jabolkov, sirov štrukelj, itd.; γ) priloge, ki značijo sličnost; tu sem šteje Miklošič menda prilog višnjev, n. p. višnjeva obleka, t. j. obleka, ki ima barvo kakor višnja. Tu sem tedaj gre tudi Valentinovo bolenje, rakova pot, levovo (junaško) srce, kralj Matjaš, kraljev bolnik, itd. Tu sem bi spadali tedaj osebkovi stavki, ki stoje kakor osebek; δ) priloge, ki značijo pristojnost; ta pomen pa je jako širok, kakor kaže nauk o rodilniku. Sem stavi menda Miklošič priloge pogrebova plenica t. j. plenica za pogreb, podjarmova oslica: oslica pod jarmom, jutrova dežela: dežela

proti jutru, deževa mavra : mavra ob dežju. Jaz bi si dovolil, sem postaviti stolova noğa, t. j. noga na stolu, gabrova voda : voda izpod gabra. Na dalje tudi: mščev, majnikov mesec; tu stoji prilog, kakor v lat. genetivus explicativus, primeri arbor fici : figovo drevo, jednako orehovo drevo, bezgov grm, kumova trava. Sem spada tudi menda gornji slučaj Vodnikove ulice. Na dalje bi stavil tu sem: špehova salata : salata s špehom, križev pot : pot s križem itd.; zato menda tudi osebkov glagol. Tako tedaj menim, da je izraz pravilen. Vsakako pa je pretresovateljeva omejitev glede pomena naše priponke -ov preozka in neistinita, kakor svedoči cela vrsta primerov, ki ne spadajo pod prašanje čigav. Šuman.

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

IV.

Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev.

Spisal in založil Ivan Lapajne, v Ljubljani natisnil R. Milic 1884, str. XVI + 310, cena vezanemu iztisu 1 gld. 20 kr.

Gosp. Ivan Lapajne je nedavno podal slovenskemu občinstvu zgodovinsko-znanstveno knjigo, da bi ž njo izpolnil zelo občutljivo praznoto v naši literaturi in ob jednem vzbudil zanimanje za domačo zgodovino med narodnimi učitelji, zlasti pa med slovensko mladino na štajerskih srednjih šolah. Vrhu tega je bila še pisateljeva želja, da bi ta knjiga „prodrila tudi v ljudske kroge“.

Pisatelja samega je plašilo njegovo podjetje in takoj s početka mora priznati, da „njegova knjiga nosi nekoliko po krivem naslov zgodovine štajerskih Slovencev, ker je prav za prav zgodovina skupne Štajerske s posebnim ozirom na slovenski Štajer“. Še bolj žalostna pa je njegova izpoved (na str. IX. in XVI.), „da štajerski Slovenci niti nimajo svoje posebne zgodovine, da oni niso bili nikdar samostalen narod, niso imeli nikoli svoje lastne države“.

Ta trditev ni povsem resnična, čeravno se opira na izrek občespoštovanega in kompetentnega slovenskega zgodovinarja. Štajerski Slovenci so sicer že od davna samo del druge, neslovenske dežele, ali ohranili so vendar še do denšnjega dné najvažnejša znamenja svoje posebne individualnosti, t. j. svoj jezik, svoje običaje, svoj značaj in narodno svojo samozavest. Vse to jih je ločilo vsekdar od svojih nemških sosedov in vtisnilo jim pečat samostalne skupine.

Ta plemenska razlika in individualna samostalnost štajerskih Slovencev se je izražala več ali manj vselej tudi v njih zunanjem življenji,

Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice.

(Dalje.)

17. Ne vem, kje je našel pretresovatelj glagol *sosidati* v tej obliki. Če morda kje stoji, onda je tako imenovana tiskarska pomota. Med tiskarske pomote pa štejemo take pomote, ki so ostale v knjigi proti volji pisateljevi. Znano je namreč, da je tiskar pri takih pomotah celo nedolžen in da je kriv le pisatelj sam, ki ni popravil ob pravem času. In glede takega pregledanja so pretresovateli, rekel bi, jako plemeniti in priznavajo navadno za tiskarske pomote vse one pregreške, ki so se vrinoli v tisek, če se o pisatelju le sme soditi, da jih ni navlašč dal tiskati, ampak da jih je samo spregledal, ter bi jih popravil, ko bi ga ne prevarilo slabotno človeško oko. Na to stran so, rekel sem tedaj, pretresovateli jako plemeniti ter dopuščajo tiskarske pomote v onih slučajih, kjer se pri pisatelju sme podstaviti toliko vednosti, da bi kaj takega sam rad ne pustil v tisku, ko bi pri popravi bilo njegovo človeško oko dovolj bistro in zbrano. Te plemenitosti baš naš pretresovatelj nima, ampak ne prisoja mi še ni vednosti sklanjatve, nego v svoji ostroti mi podčrtuje o na prilogu vršečo djanje in, da se daleč vidi, napravlja še tablico z latinskim napisom sic in še klicaj zraven. Takemu nezaupanju nasproti mi je pač težko upati vere, sicer bi trdil in prosil, da se mi verjame, da je *sosidati*, če kje tako stoji, le tiskarsk pregrešek, t. j. da stoji m. *sezidati* in sicer v tej slovnici tako proti moji volji. Tem večje vere pa zato pričakujem, če trdim, da *sostavije* res stoji po moji volji. Jaz sem skoval iz besede *stav der Satz* novo besedo *sostav der Mitsatz* in iz tega *sostavije* eine Gruppe von Mitsätzen, das Satzgefüge, in skoval sem jo s polno priponko, da se ji vidi na licu, da je skovana. Ko bi se svetu poljubilo spustiti jo v se, bode si uže perotnico *i* sama odglodala.

18. Sabljo damascenko mi popravlja pretresovatelj v sabljo damaščenko. Jaz bi rad mislil, da se je tu pretresovatelju vlezal kak tiskarski pogrešek, kajti tudi pretresovateli niso prosti te nezgode, kakor kaže str. 182, kjer so se v vr. 18. pritepli samostalniki na mesto samoglasnikov. Tukaj bi tedaj jaz tudi mislil, da mi hoče pretresovatelj popraviti damascenko v damaščanko. Ker se pa pretresovatelj jako čudi moji obliki, mislim, da je on svojo navlašč tako zapisal, kakova da je. Jaz branim svojo obliko tako: damascenka: damascēnus, *a*, *um* kakor kristjanka: christianus; ko pa bi hotel izvajati iz Damascus: Damask po podstavni obliki * Damask-jan Damaščana, bila bi sablja damaščanka. Da je *c* pred *ē*, ki mu odgovarja grški *η*

in slov. *ě*, mogoč in pravilen, nasproti pa *č* nemogoč in nepravilen, o tem učijo glasniška pravila. Toda o teh se zmeniva poznej, ko prideva do njih.

19. Mesto napolnitev beri napolnjenost. Napolnjenost pa znači nekako stanje, kar je tu nemogoče; glagoli značijo baš le napolnitev. Glede passivnega pomena prim. prositi si časne osvoboditve zakon dovoljuje itd. Levstik v nauku sl. žup.

20. Rodilnik mesto tožilnika se stavi na možkih samostalniki. Tu je v istini le rodilnikova oblika, ki je na besedi, ne pri njej.

21. V razliko prednih prestavlja pretresovatelj zum Unterschiede der vorhergehenden, Nemec bi rekel zum Unterschiede von. Toda ta prestava mi služi. Če more Nemec rabiti tu objektiven genetiv, smemo ga gotovo mi, kajti polje objektivnemu genetivu je v slovanskem širše nego v nemškem.

22. Zakaj pa trojen mesto trojni spol? Saj bi tudi v nemščini rekli das (bekannte) dreifache Geschlecht, alle drei Geschlechter.

23. Opazko k § 121 pa imam celo prepisati, da se pretresovatelj prepriča, kako mi dela krivico. Pretresovatelj navaja: „imena značijo stvar ali pojem za se in so pregibna; nepregibne besede pa značijo kako razmero pri glagolu ali prilogu, ali razmero v stavku med členi in razmero med stavki.“ Na to pa pristavlja: „Kaj to pomeni? Ali spada glagol k imenom ali nepregibnim besedam?“ Na to prašanje si pač dobrohoten pretresovatelj sam odgovori, če rači v spominu držati izmed prednjih 6 vrstic prve tri vrstice, kjer stoji, da sta glagol in ime prve važnosti in da so se iz njiju razvila vsa ostala plemena. V prvem oddstavku tega § je tedaj govor o glagolu in imenu, drugi odstavek ima na dalje razdeliti imena in zaimena, tretji odstavek pa še ostala plemena. Kako je tedaj opravičeno tu med nepregibne besede hoteti subsumirati še jedenkrat glagol, če je nepregibnim besedam istinsko nasprotje glagol in ime, pridajmo še in recimo glagol in pregibno ime? Nekoliko dobre volje od strani čitatelja ima pričakovati pač vsak stavek!

24. Kar se tiče primera: ali grmi ali se zemlja trese, naj pretresovatelj rači pomisliti, prvič, da smemo srbske stavke sloveniti, drugič da so tudi prašanja disjunktivna.

25. Ločilnih števnikov skoraj ni umeti bez Miklošiča (§ 134). Pač ne bi vedel, kaj bi se v tem § ne moglo umeti. Ravno tako malo mi je zapopasti, zakaj bi kdo § 136 ne mogel razumeti; komur je pa tu stvar nova, ta naj pogleda § 70, 71, 72.

26. Pretresovatelj pravi, omenjam pre nenavadni skorom, opuščam pa navadni skoro, skoraj. Skorom stoji pod mestnikom in zato tam ni oblike skoro niti skoraj, ker pod mestnik ne spadata, kajti prva je tožilnik, druga pa rodilnik. Zadosti pa je, mislim, pod rodilnikom in

tožilnikom sličnih oblik, ki so v stanu učencu razjasniti tudi še navadno obliko skoraj in skoro. Slovnica ni slovník.

27. Glede boritve proti govornim in pismenim spakam naj zadostuje opomnja, da učitelj naprej ne more vedeti, kaj in kako bodo učenci grešili. Če pa grešijo, ima jim učitelj pokazati v slovnici pravilo. Če kdo dvomi vsled postavljenih opazk in razlag, kako se naj sedaj piše, temu svetujem, naj se drži paradigmata.

28. Glede deležnikov pomisliv, pridelav imam v knjigi sami na str. 121 primer iz Levstika.

29. Izmed predlogov, kojih raba je pretresovatelju na sumu, sta sled, posled prepisana iz Miklošiča.

30. Pretresovatelj dvomi, da bi se mogel o krajšati v *o*, zato se bori tudi proti Miklošičevi razlagi tok Futteral Scheide des Schwertes (Valj. prip. 66) iz (*vo-*) *tek-* (*noti*) ter predlaga razlago iz teči currere. Poglejmo. Lat. acc. sing. lupum razlagajo iz lup-o-m : gr. λύω-ν, slov. vluk-o iz vluk-o-m. V obliki vluk-o tedaj stoji zadnji *o* mesto *o*. Za korenski slog bi jaz ne dvomil, da je ostal v besedi tkati texere *o* mesto *o*, tako tudi v besedi s-lati; sicer bi poprek morali dvomiti, da se tu sme pisati *o*, ker se pričakuje *o*; toda mislim, da še nihče ni dvomil, da je *o* tu pristen in zato stoji mesto *o*, t. j. mesto trdega vokala a-vrste. Da je takih korenskih glagolov malo, je sicer res, kajti korenski glagoli imajo v korenskem slogu tu navadno *e* ali če je *e* uslabljen, imajo *o*. Pa tudi korenskih glagolov, ki bi imeli v korenu samoglasnik *o*, je primeroma prav malo. Ali da jih ni, se ne more reči, ker imamo bod-em, sop-em morem, poljem, koljem. Tok Futteral, Scheide pa iz tek- currere razlagati ne moremo, ker se pojem ne vjema. Tok iz tek- je Lauf, Fluss, primeri po-tok, a ni Futteral, Scheide, kamor se kaj (meč) vtakne, zato jaz verjamem Miklošiču.

31. „Kaj pomeni pisava jeri jeru?“ Miklošič v knjigi I² p. 19, B. 1 in 3 in p. 149, 1. uči, da so pismenke *o*, *u*, *u* imenovane v imenih jer-o, jer-u, jer-u z ono pismenko, ki stoji ob konci in sicer zato, ker imenovane pismenke v začetku ne stoje. Naglaske sem res dodal jaz, želeč, da se naglašena pismenka v izgovoru tudi povzdigne.

32. „I (iže) se ne krepi v *ě*, *oj*.“ Tako pretresovatelj. Poglejmo: bi-ti: boj, po-či-ti: po-koj, li-ti: loj lěvati, pi-ti: poj-iti, ri-ti: roj, si-jati: pri-soj-na stran, tri: troj, po-vi-ti: po-voj, vid-ěti: věd-a, vis-ěti: vės-iti, zi-jati: po-zoj, u-ži-tek: goj-iti. I se tedaj krepi v *oj* in *ě*. Kar pa dalje stoji, namreč tudi *u* se ne krepi v *u*, *ov*, pa je pomota ali tiskarska ali pretresovateljeva, kajti v moji knjigi ne stoji *u*, ampak *y* se krepi v *u*, *ov*.

33. „O mehkem *a* dozdej še ničesar nismo čuli; *u* je bil mehak, *a* pa, ki je iz njega postal, ni več mehak.“ Tako pretresovatelj. Ali je *a* tudi mehak ali ne, o tem se kmalu zmeniva pri oni točki, kjer bo govor o glasniku *ě*.

34. Pretresovatelj pravi: „Da se v *a*-vrsti (§ 3, 3) *u*, ki je bajè okrajšan, zateguje v *y*, podkrepljeno je pač s premalo dokazi, da bi se to pravilo smelo jemati v šolsko slovnico. Miklošič sam podaje v vzgledih I² 79, ako jih primerjamo z vzgledi na str. 142 in nasl. dosti takega, kar potrebuje preiskavanja in potrdila.“ Na to odgovarjam, podaljšatev *u* v *y* potrebuje slovnica v *a*-vrsti, da razjasni oblike *do-tak-nem*: *do-tyk-am*, *v-tak-nem*: *v-tyk-am* itd.; sicer pa tu vse ponavljam, kar je bilo rečeno gori pod brojem 30.

35. „Tudi ni *ě* zateza iz *oj*“. To ima pretresovatelj prav. Ta ti-skarska pomota je tudi popravljena na strani 203, kar pretresovatelj morda ni opazil.

36. „Sploh je vsa tablica prenejasna.“ Tudi jaz sem bil tega mnenja, zato pa sem dodal dva §§ razjasnil, t. j. § 4. o stopnjah in § 5. o po-daljšatvi.

37. „Miklošič je imel dobre razloge, zakaj je razdelitev v tri vrste še obdržal, ko je uže novejša veda ni več priznavala v popolni meri; go-tovo pa je Miklošičeva razdelitev za šolo boljša in preglednejša, nego Šu-manova hipotesa.“ Tako pretresovatelj. In kaj je pomen teh besed? Jaz imam tri vrste *a-i-u*-vrsto, in Miklošič tudi tako: *A, i, u* sind die drei Grundpfeiler des Vokalismus der arischen Sprachen Dies lehrt die Sprach-wissenschaft in Uebereinstimmung mit der Physiologie. Alle übrigen Vo-kale sind aus diesen drei entstanden I, p. 1. vr. 1. Te jasne in prepri-čanja polne besede, ki jih stavi Miklošič svoji knjigi na čelo, bodo se menda svetile dalj časa, nego novejša veda. Jaz sem svojo tablico prepisal iz Miklošiča in sicer stopnje za *a*-vrsto iz str. I² 183, za *i*- in *u*-vrsto, iz 184, za podaljšanje iz 185; kje je tedaj Šumanova hypothesis?

38. Po katerem pravilu stoji v slovenski podstavni obliki **g*elt, **g*ert *g* pred *e*?

39. Opazka, da so *o*, *e* v obče uže dolgi samoglasniki, pa ni res-nična, pravi pretresovatelj. Za moje namene je resnična, kakor kaže moj pristavek, ki se glasi: zato ostajajo tudi na glagolih opetovalnikih. Mi imamo namreč voliti med oblikami *poročiti*: *poročati* in *poračati*. Katera oblika je pravilna in zakaj?

40. Če *zov-* ne stoji mesto *zuv-*, zakaj pa ni opetovalnik **zavam*? Nadalje, zakaj pa stoji n. p. našemu *plov-em* nasproti gr. πλέω? *Plov-em* pa stoji menda na isti stopnji, na kateri *zov-em*.

41. Visoki *) *ě* se mehča v *i*. Tako ima slovnica. Proti tej trditvi se obrača pretresovatelj z naslednjo besedo. On pravi: „*ě* je vedno visok in uže tako palatalen vokal, torej mu mehčanja ni treba; taki izrazi“, dostavlja pretresovatelj ostro, „ki le motijo in vrhu tega še kaj napačnega povedajo, morajo se prepoditi iz šolskih knjig“. To je vsaj jasna beseda in kaže globoko prepričanje, neupogljivo in trdno kakor jeklo. Kako pa se vjema s tem Vašim prepričanjem, gospod pretresovatelj, če v 14. vrstici niže pišete to-le: „*ě* se za mehкими soglasniki spreminja zdaj v *a*, zdaj v *i*.“ Kaj pa je to, *ě* se spreminja? Tedaj vendar spreminja! Tudi vzrok je povedan, zakaj se spreminja, ker je rečeno za mehкими soglasniki. Kar tedaj Vi gori grajate in podite iz šolskih knjig, učite tu sami. Jaz pravim *ě* se mehča, Vi pa, *ě* se spreminja. Imava tudi isti vzrok. Jaz pravim po nebnikih, Vi pa, za mehкими soglasniki, kar je tukaj isto. Razložek je le v izrazu spreminja in mehča se. Vam se zdi, da ta prikazen ni mehčanje. Kaj pa je? Saj bomo smeli tej premembi dati tudi kako ime. Prikazen je ta, da prehaja *ě* po mehких soglasnikih t. j. zaradi mehких soglasnikov ali nebnikov v *i*. Besedo za mehкими soglasniki rabite Vi, odobrujete zato menda — dovolite, da se poslužim tu Vašega izraza — nehoté ime mehčanja, če pravite vpliv mehких soglasnikov je vzrok naši prikazni. Za mehкими soglasniki tedaj se spreminja *ě* v *i*, za trdimi pa ne. Kakor se tedaj *o* po nebnikih spreminja v *e*, isto tako *ě* v *i*. To kažejo stsl. paradigmata gradě: maži, graděhъ: mažihъ, selě: polji, selěhъ: poljihъ, primeri selo: polje, selomъ: poljemъ; jednako tēmъ: jimъ, tēma: jima, tēmi: jimi, primeri tomъ: jemъ. Tako tudi v nsl. s tēm: ž njim, čim, prim. čim bolje, tem bolj, s tēmi: ž njimi, primeri komu: jemu. Res da je *ě* za se uže nekoliko mehek in je v stanu omehčati pred seboj stoječi goltnik v sičnik, zato v stsl. recěte iz rek-, potocě: potokъ; toda najviše stopnje mehkobe še ni dosegel, sicer bi se ne mogel spreminjati še dalje za mehкими soglasniki. Ima pa *ě* nekako slično mehkobo proti *i*, kakovo ima *c* proti *č*, postavim *c* v stsl. imperativu recěte in *č* v indikativu rečete. Tudi v teh besedah sta *c* in *č* oba mehka soglasnika proti trdemu *k*, a mehka v različnih stopnjah; tako tedaj tudi *ě* in *i*. Toliko o tem. Ker se *ě* spreminja tudi v *a*, imenujem tudi *a* v teh enakih in sličnih slučajih mehek, n. p. ž(ě) gem: pri-žig-am in tudi pri-žag-am, recimo, luč. V stsl. je tu misliti na več slučajev, n. p. kažete zraven kažite, bijate zraven biite. Tu je tedaj odgovor na ono vprašanje, ki sem ga dolžen ostal pod našo točko 18. in 33. Znano je, da smatra Miklošič naš *a* za izvirnega, zadostuje pa po-

*) Op. Za pretresovatelja naj bo omenjeno, da je izraz visok tukaj epitheton ornans.

vdarjati, da stoji ta *a* po mehkih soglasnikih v vsposedju z *i* ali pa v vsposedju z *ě* po nepalatalnih soglasnikih.

Kar se tiče oblik začinjati začenjati, pa je sklep pri Miklošiču na str. 54 I² inačičen, nego ga predstavlja pretresovatelj. Pretresovatelj trdi, da je začenjati prvotna oblika in da je iz te postala oblika začinjati. Miklošič pravi, da je *a* prvoten, t. j. v onih slučajih, kjer se menjata *a* in *ě* ali *i*, je *a* prvoten, zato mu je pijate ali kažete prvotnejša oblika, nego pletěte recěte in nego piite kažite. Da postane *i* iz *ě*, stoji pri Miklošiču I², 121, da pa bi mogel tudi *ě* v stsl. kje stati po *j*, *š*, *č*, *ž*, tega nima Miklošič v vseh svojih knjigah nikjer. Na opak na str. 54 I² pričakuje Miklošič po sliki raběhъ na mehkih deblih le *krajahъ, kar se pa nikjer ne nahaja, pač pa so oblike pečalъ zraven obrětělъ, rožanъ zraven vlasěnъ, žavati mandere zraven bolj navadnega živati, krepečajši zraven dobrějši. Po stsl. glasniških pravilih zato *ě* nikjer ne stoji po nebnikih, ampak le *a* ali *i* v vsposedju z onimi oblikami, ki imajo *ě* po nepalatalnem soglasniku. Zato se jaz čudim nsl. oblikam za-čenjati pre-žěvati itd., ter pravim, da bi bilo pravilneje začinjati, preživati, kakor imamo tudi prižigati. Ali seveda jezika ne smemo popravljati, pa reči smemo, te oblike in besede, ki imajo po palatalih *ě*, so čudne, ker se pričakuje *i* ali *a*, jaz sem rekel potvorice so, ker so menda potvorjene po oblikah s trdimi soglasniki, n. p. vršěti po trpěti, krajěh po roběh, začenjati po oplětati. Pri tem prašanju sem se mudil dalj časa, potrebno je bilo braniti moje stališče proti neopravičenim trditvam. Pretresovateljeve podstavne oblike jām in k²ān ne dokažejo ničesar, za tega del ne, ker tem oblikam odgovarjajo na slovanskih tleh le oblike jem- in čen- in iz teh oblik dobivamo po slov. glasniških pravilih v opetovalnikih le osnove jima-, čina-. Ko bi pa v obliki k²ān- na slovanskih tleh *k* ostal, ker sicer ni mogoče, bila bi opetovalna osnova cěna- ali pa kana-, zadnja, če hočete podstavljati obliko kon-.

(Konec prihodnjič.)

Slovenski glasnik.

Nove knjige slovenske. — Tisočletnica Metodova. Spisal duhoven ljubljanske škofije. Cena 10 kr. V Ljubljani 1885, 8, 32 str. Izdal in založil odbor za priredbo vlaka na Velegrad in v Prago. Tisk „Narodne Tiskarne“. —

Ko smo dobili v roke to knjižico ter jo začeli brati, vzbujala nam je pri vsakem novem naslovu posamičnih oddelkov vedno večjo pozornost, in nismo je mogli dejati iz rok, dokler je nismo vse prečitali, in ob konci smo vzdihnili: Deo gratias! Tako se piše za ljudstvo, tako za mladino; blažena roka, ki je to napisala! Però, ki zna s svojo prozorno pisavo tako um razsvetljevati in ob jednom srce prešinja

„Da, tukaj!“

„Pa težka sem bila vendar! Ali ne?“

Obstala je pri vodi in zrla v temni tolmún pod košatimi vejami; on pa jo je držal za roko, a odgovoril ni; niti slišal ni njenega vprašanja.

„Gospodična Milica!“ dejal je s tihim, skoraj šepetajočim glasom: „ali boste tudi z menoj tako storili, kakor z — onim?“

Deklica se je stresnila, a ni se upala obrniti vánj.

„Zakaj?“ dejala je poluglasno.

„Ker Vas ljubim, in ker Vam moram to povédati!“

Obrnila se je počasi, in privzdignila svoj zarudeli obrazek ter podala mu še drugo roko. Odgovorila ni, in tudi on ni mogel izustiti več nobenega vprašanja. Prijel jo je okoli pasa in jo poljubil.

„Pojdiva nazaj!“ šepetala je ona in z roko v roki sta se vrnila do vrta. Govorila pa nista nobene besede več.

(Dalje prihodnjič.)

Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice.

(Konec.)

42. Tudi jaz zagovarjam pisavo ogrska; ali kaj si hočem? Kot slovničar imam konstatovati, kako se piše sedaj. Primerite tudi Vi Vašo opazko v „Zvonu“ in pogledjte še vrstico 4 niže.

43. Glede naglasa naj svoje stališče celo kratko načrtam. Ločiti imamo razmero naglaščenega in nenaglaščenega sloga in potem na naglaščenem slogu samem, je li naglas raven ali neraven. Kar se tiče prvega prašanja, meni ni dvomljivo, da ima naglašeni slog musikalno povišan glas proti nenaglaščenemu. Intervall med naglašnim in nenaglašnim slogom iste besede da se še celo določiti in se menja z affektom vred od sekonde do oktave in še dalje. Tudi pri ljudeh, ki govoreči pojejo so intervalla večja, nego pri drugih, ki ne pojejo. O tem se pretresovatelj lahko prepriča, če posluša, kako berejo n. p. mali učenci, ki se še borijo z branjem, ter nenaglašajoči izgovarjajo slog za slogom z istim glasom v isti višini. Nekdaj sem poslušal na Dunaju govorno mašino, kazal jo je neki Hoffmann, če se ne motim. Ta mašina je govorila besede raznih jezikov in stavke, toda slog za slogom v istem glasu; na prvi mah sem opazil, da mašina besed ne naglaša, da govori bez akcenta. Toda včasih je vendar Hoffmann hotel pridati naglas, napustil je dvojno sapo in glas je preskočil nenaravno

visoko, kakor dobimo na piščali prvo in drugo in tretjo oktavo ob istem zaporu, če pihnemo močnejše in močnejše. Lahko da je naglas ekspiratorno povečan in musikalno povišan glas ob jednom, bez musikalne višine pa menda ni. To je jedna stran, ki se tiče razmere naglaščenega sloga proti nenaglaščenemu slogu. O tem mislim, da v obče mnenja niso različna. Druga stran pa je prašanje, je li naglas na naglaščenem dolgem slogu raven ali neraven in če zadnje, je li okrogel (*crescendo* in *decrescendo*), ali potisnen (*decrescendo*) in potegnen (*crescendo*) in to musikalno ali ekspiratorno ali oboje. Da je dvoj naglas na dolgih slogih v litvanščini, uči Kurschat v litvanski slovnici, imenuje ga „gestossen“ in „geschliffen“ ter ga znači kot musikalnega; grščina ima svoj $\tilde{\eta}$ in $\acute{\eta}$, $\acute{\omega}$ in $\tilde{\omega}$, srbščina $\hat{}$ in $\acute{}$ in celo na kratkih slogih $\grave{}$ in $\acute{}$. O slovenskem jeziku uči Janežičeva slovnica vsled Svetčevih razprav svojih 21 let, da imamo predtegnen in zategnen naglas. Seveda to ničesar ne dokaže, saj širimo v tiskanih knjigah marsikatero staro pomoto. Jaz za se odkrito povem, da res ne razločujem popolnoma teh naglasov, pa tudi srbskega $\hat{}$ in $\acute{}$ ne čujem prav, ali trditi smem, da čutim nekako razliko med oblikama *ríba* in *z ríbo*, *dúša* in *dûš*, med *infin. bráti* in *sup. brát* med *ind. míslimo* in *imper. míslimo*. In zato sem pridržal ali povzel ta Valjavčeva znamenja. Mogoče je, da vsi čisto ne čujemo, saj še nekateri ne čujejo, da je naglašeni slog proti nenaglaščenemu povišan, dasi sami tudi tako govorijo. Toliko v obče. Kar se tiče posebnostij, pravite, da sem mladini in učitelju to težavno poglavje še bolj zmedel, ker sem mešal dvojne naglaske Valjavčeve in svoje. Ta zmedenost ni toliko, kdor $\hat{}$ in $\acute{}$ ne razločuje, temu je $\hat{}$ = $\acute{}$ in na *e in o* nezadnjih slogov $\grave{}$ = $\hat{}$. Imel pa sem pridržati navadne — ne svoje — naglaske, ker so navadni in zato spadajo v slovnico, Valjavčeve pa sem postavil v paradigmatih, želeč, da bi se izgovarjalo, kolikor mogoče, zvesto. Saj tudi Vi svetujete na str. 241 dva ali tri naglaske za našo navadno slovenščino, za dialektologične spise jih celo petorico. Glede priglasa se pozivam tudi na Janežičevo slovnico in na Valjavca ter omenjam, da Valjavec na dotičnem mestu (Rad. jugosl. akad. XLVII, p. 25) ne citira narodnega versifeksa, ampak Prešerna samega. Nauk (§ 13) o dolžini predzadnjih slogov je utemeljil Škrabec, po njem je isto povzel Valjavec, jaz sem pristavil besedico *zvečine* in rekel, da so *zvečine* dolgi; kajti pristavljeno je, da v vzhodni slovenščini ni tako. Če imava dobro voljo, razumeva se; zakaj pa podedovane grehe, — če so res grehi, — jedino le meni nakladate?

44. Primer za izgovor nsl. *h* in stsl. *x* je vzet iz Mikl. I² p. 237,1 in 348,1.

45. Trdi *l* (izvirno trdi) izgovarjamo kot srednji *l* na Štorskem v mojem rojstnem kraju n. p. v besedah *kozel*, ob *polnoči*, *indi* se *go-*

vori koz ū; na Rezijanskem in v Zagorju pa govorijo t. j. izgovarjajo *l* tudi v deležnikih n. p. bil, pil, indi bi ū. Nisem tedaj iskal razlike med štirskim in rezijanskim *l*, nego konstatovati sem hotel, da se *l* izgovarja, da nima prehoda v ū.

46. Tudi jaz sem bral Škrabčevo razlaganje nihčee iz nikt(o)že. Pri tej razlagi pa mi ostane nejasno, 1. kako bi izpal *o*, primeri nikdor; 2. kako bi se v obliki nihčer, ki se navaja in govori zraven nibče, mogel posiliti še drugi že, kajti če postane nihčee iz nikt(o)-že, ima se razlagati nihčer iz nikt(o)-že-že.

47. Če Vi, gospod pretresovatelj, dvomite, govori li se n. p. pri sv. Ani v slovenskih goricah in tam dalje okrog v istini slog in svitek, potem Vas uljudno vabim, da naše kraje obiščete in konstatujete stvar sami. Dostavljati, mislim, mi ni treba, da se tu beseda slog ne rabi v slovničnem pomenu, ampak zaznamuje dolge ogone.

48. Jaz bi mislil, da smemo biti zadovoljni, če imamo jedno pisavo: iz, raz itd.; ko bi pisali iz, is, iž, iš, šli bi menda v pisavi nazaj. Moderni jeziki imajo vsaj za jedno besedo jedno pisavo.

49. Da je štirska oblika riboj postala iz ribó, tega mi pretresovatelj sopet ne verjame. Vsaj poskusiti hočem stvar dokazati. Da se stsl. oja v nsl. krati v o, je znano in priznано, n. p. dobro-ja: dobró, jednako gospojó: gospó. Da bi stsl. a v nsl. izpal, zato nimamo primera, razven našega slučaja nsl. riboj: stsl. ryboja, ki pa bi bil tu krivo porabljen, kajti ne more služiti v dokazilo, kar se ima še dokazati. Na opak pa, kakor daja n. p. gospojó gospó, dobroja dobró, jednako daja tudi stsl. oblika ryboja nsl. obliko ribó. S tem je dokaz uže dovršen; da je istinit, kažejo oblike iz III. sklanjatve n. p. kostjoj iz kostjó, t. j. v onih krajih, kjer se govori mesto ribo riboj, govori se tudi kostjoj. Kakor pa je v zadnji obliki *j* sonantni pridelek, tako je tudi v obliki riboj. Da pa je v obliki kostjoj zadnji *j* sonantni pridelek, o tem tudi pretresovatelj ne bode dvomil, ker mu je znano, da je postala oblika kostjoj iz kostija, a ne morda iz *kosti-jó-ja. Tedaj je *j* v obliki riboj postal blizo jednako, kakor v oblikah zuna-j, vekoma-j, dodajmo še in recimo ojster iz oster, gojzd iz gozd, gdoj iz kdo.

50. Opazka pri § 26, da je *ě* v dvojinskem imenovalniku in tožilniku ohranjen, če ima naglas, bo menda opravičena. Pri nas vsaj razločujemo: drži se v dve gibê in pa bič na dve gîbi spleten. Da je v mestniku ohranjen mestoma tudi še nenaglašeni *ě*, je mogoče, saj je tudi pri možkih in srednjih samostalnikih tako; toda proti občni rabi je ta lokalna prikazen menda le izjema.

51. Ob priliki 13. odstavka § 28. kara pretresovatelj Miklošiča, Levstika in mojo malenkost ob, jednom. Tu sem v društvu. Mogoče, da ima prav. Glede besede kršelj pa se je menda zmotil pretresovatelj sam, kajti ta beseda hrani, kolikor mi je znano v govoru in pismu svoj *e*, ker je izviren a ne pomlajen, prim. Miklošič II., 110. Sever, severa sem zapisal po stsl. in ker pri nas le tako govorijo; ali bi se omehčanje ne smelo smatrati, kakor kraševski *ražorja*?

52. O sestavljeni sklanjatvi je res še mnogo nejasnega. Gotovo je le, da je v stsl. sestavljena sklanjatev postala iz sklopka (*Zusammenrückung*) sklanjanega zaimena, pristavljenega na imensko sklanjani prilog. To je neovrženo dokazal Leskien, o. c. p. 131—135. Nsl. oblika *dobri der Gute* pa n. p. uže ne gre na deblo dobro, mora iti na deblo *dobr̃*, jednako morda tudi *dobrim*: stsl. *dobr̃-im*, kar Leskien razlaga iz *dobr̃me-jim̃* po sliki *nutrix m. nutri-trix*; jednako morda tudi *dobrima*, *dobrimi* in *dobrih*. Ko je *dobri* iz *dobr̃ + j̃*, jednako je morda *dobra* iz *dobra + ja* in *dobr̃* iz *dobr̃ + j̃*, če se je res razvila nsl. iz stsl. Obliki *dobrega* in *dobriga* sta iz novejše dobe, kakor kažejo n. p. besede *krepkega krepkiga*, *mehkega mehkega*, ki držijo svoj goltnik proti glasniškim pravilom. Zato je težko dokazati, so li skrčene iz *dobrojega* ali so postale po vokalnem prilikovanju k pronominalni sklanjatvi iz *dobrago*.

53. Pri tvoritvi komparativa sega pretresovatelj z oblastno roko in *medias* res, in nam razloži ožiši ožji oži zaporedoma tako le: ožiši iz ožejši, ožji iz ožčji, kar bi bilo v novejši dobi mogoče vkljub zanemarjenim glasniškim pravilom; pa tudi oži iz ožčši, *quod erat demonstrandum*. Kje pa ostanejo stsl. oblike *boljij boljši bolje*, *menjij menjši menje* ali *dobr̃j dobr̃jši dobr̃je*, oziroma nsl. adverbiala *dražje*, *bližje*, *čejšče*, *dalje*, *kračje*, *lažje*, *manje manj*, *večje več*, *prvije*, *bržje brž*, *pačepač*, itd. So li oblike *više*, *niže*, *ože* inachi tvorjene, nego li *dalje*, *manje*, *bolje*? Na *dalje*, če je *večji* iz *večši*, tedaj *viši* iz *višši*, kako pa je postal štirski *vekši*, kako Dalmatinov *vihši* in štirski *vikši*?

54. Pretresovatelj graja, da pišem part. perf. pas. glagolov II. vrste bez *j*: *dignen*, ne *dignjen*. Ker se pisatelji majajo med *n* in *nj*, sem zapisal *n* zato, ker je v stsl. tako. Še celo Levstik piše *n*, dasi ima v nedoločniku *-niti*; prim. (?) *prinešen m. prinesen*.

55. Korenska oblika *vlk* za slovenske podstave se jasni iz slovnične opazke k § 4, prim. naš broj 38.

56. „Perotnica ni iz besede *peroten*, ampak iz adjektiva v ženski obliki: *perotna* (§ 73).“ Tako pretresovatelj. Kako pa slovnica?

Slovnica ima: „v besedi perotnica je ica drugotna priponka, ker je zadnja beseda izvedena iz peroten, ki je sama že prilog (ergo adjektiv, t. j. peroten, *a, o*) iz samostalnika perot.“ Mislim, ta je pa gospodu pretresovatelju ušla, da mi dovolite Vaš izraz.

57. Kakih načel sem se držal pri naštevanju glagolov v § 76 81? Tudi na to uljudno prašanje imam uljuden odgovor. Korenski glagoli so naštet, kolikor mogoče, vsi, drugotni pa po kategorijah.

58. Pri glagolu *sysati* je na str. 89 koren *sos* nastavljen po ti-skarski pomoti, na str. 87 pa pravilno *sʹs*.

59. V besedi *kolovrat* je vrat iz korena *vrt* (*vrtim*), *vrat collum* pa je iz *vr-* vezati, primeri *šija, šinjak* in lat. *jugulum*.

60. Da ima n. p. slovo *slovesa* dvojno deblo, je očitno. Prašanje je, je li postalo slovo iz *slovos* tako, da je v gen. *o* uslabljen v *e*, ali je nominativni *o* po sliki II. deklinacije, recimo po sliki *selo*. Zadnje zagovarja tudi Miklošič I² 246. Leskien pa je dokazoval in morda dokazal o. c. p. 4, 65, 68, da se je stvar vršila ravno na opak, da so substantiva II. sklanjatve (*selo*) dobila svoj *o* v nominativu po sliki naših substantiv V. sklanjatve (*slovo*). Dokaz je tako zanimiv, da si dovoljujem ga sem postaviti. Da je v grškem in latinskem n. p. v besedi *γένος* genus iz *genos*, gen. *γένους* iz *γενεσ-ος* gener-is iz *genes-is*, nominativni *o* v gen. uslabljen v *e*, je znano in priznано. Če sta si tedaj v rodu besedi *nebo* in *vépos*, ali slovo in *κλέος* skr. *cravas*, onda si stojita nasproti tako le:

nebo iz **nebos* : *vépos* = nebese : *vépous* iz *vepes-ος*, prim. lat. *generis*,
ali

slovo iz **slovos* : *κλέος* = slovese : *κλέους* iz **κλεεσ-ος*.

Tem potem se daje razjasniti, kako je postalo iz občeevropskega *as* v slov. *o*. Ne daje pa se razjasniti, kako bi postalo iz občeevropskega *am* v slov. *o*; kajti po glasniških pravilih daja *am* (= slov. *om*) v stsl. *ъ*, a ne *o*, kakor kaže acc. sing. masc. *vlъkъ* iz **vlъk-om* ali aorist *rekъ* iz **rek-om*. Zato imamo razloženo obliko *nebo* iz **nebos* (slovn. §. 24, 6), ne moremo pa razložiti oblike *selo* iz **selom*; razložimo si jo le, če rečemo, da je postala po sliki *nebo*. Kakor tedaj razlagamo v lat. besedi *genus* iz **genos* in v gr. *γένος* nominativni *o* proti genetivnemu *e* (*generis*, **γενεσ-ος*), jednako imamo razlagati slovenski nominativni *o* v *es*-debljih proti genetivnemu *e*. Imamo zato reči, da je nominativni *o* tu oslabljen v genetivu v *e*. Ta sklep je jasen iz glasniških pravil, pa tudi jasen, če se opiramo na sorodnost besed *nebo* in *vépos*, slovo in *cravas* *κλέος*. Razven tega pa je Joannes Schmidt v Kuhn-ovem časniku XXV, p. 29 opozoril še na celo vrsto drugih sličnih prikaznij,

kjer je nominativni vokal končnega sloga krepkejši proti vokalu, ki mu odgovarja v drugih sklonih. Zato jaz mislim, da tukaj moja slovnica prav uči.

61. Gledé besede škornje dovoljujem si dodati, da se rabi pri nas v možkem spolu škornji in tudi v jednini škorenj: prinesi mi škorenj, imam uže oba škornja.

62. Pristavek k § 130, c „in po Krasu še govore“ mislim je v slovnici uže izvršen v drugi polovici tega istega odstavka, kjer stoji: „pa še tudi dandanes: bog ti je plati (kar si mi dal); snetjavo zrno zavrzi, jekleno pa posej“.

63. Besedo kir razlaga pretresovatelj proti Miklošiču iz ki, stsl. kyj + že. Miklošič razlaga kir iz kjer: kder: kudeže. Za to razlago govorijo razvun syntaktičnih parallel, ki jih navaja Miklošič, še beseda nikir = nikjer = nikder = štirski nikdi in beseda něki irgendwo = nekje = nekde; nsl. ki je uže za se bez *r* relativum.

64. Grški $\acute{\omega}\varsigma$ ni iz $\acute{\omicron}\tau\iota$, ampak $\acute{\omega}\varsigma$: $\acute{\omicron}$ v besedi $\acute{\omicron}\tau\iota$ = $\acute{\omicron}\acute{\upsilon}\tau\omega\varsigma$: $\tau\acute{\omicron}\acute{\upsilon}\tau\omicron$. Nsl. ko pa stoji morda proti kako = kot: kakti.

65. V § 147, 3 stoji v istini beseda prilogov na krivem mestu. Imela bi stati v isti vrstici za isto besedo tožilnik, ki je postavljena drugokrat. Vse konjekture o povstanku tega tiskarskega pogreška so odvišne.

66. Če pada najme v § 147, 3. b, bi rad vedel, zakaj bi ne smel tam stati tudi namreč, če je razlaga iz na ime reči istinita.

67. V § 147, 6 spada -i k spodnji besedi zjutraj.

68. Pri § 162 opominja pretresovatelj to le: „V obče smemo s to razdelitvo (glagolov glede predmeta) zadovoljni biti, dasi v resnici posebno predmetnih glagolov s tožilnikom in prehodnih glagolov ni ločiti“. Na to imam odgovoriti to le: Predmetni in prehodni glagoli se ne izključujejo, ampak vsi prehodni glagoli so ob jednom tudi predmetni; pojem predmetnih glagolov je širši, ker ima v sebi prehodne glagole in tudi druge glagole, kojim dopolnjuje pomen ime v dajalniku, rodilniku i. t. d.

69. V slovenskih goricah govorijo le Mičika, to je faktum, ki ga dvojjenje in modrovanje ne ovrže.

Toliko se mi je potrebno zdelo za zdaj odgovoriti, da se mi ne reče: qui tacet, consentire videtur. V prihodnje še pridem morda na katero zaostalih prašanj, če bom imel čas in voljo. Blagovoljni čitatelj pa bo uže iz tega posnel, da je nekoliko pretresovateljevih „ni res“ zavrnjenih. Nekaj hib ima pa pre vsaka knjiga, posebno v 1. natisku, pravil je pred kratkim neki pretresovatelj slavne Madwig-ove syntakse grške.

Nerazumljivo pa mi je, kako pride pretresovatelj do tega stavka: „Hotel je menda (Šuman) posnemati Miklošiča in ga celo preseči“. V besedi „Miklošiča preseči hoteti“ je nekako očitaneje prevzetnosti, kar mi je dolžnost odločno odbijati od svoje osebe. V ostalem ostanem pri svoji prvi besedi, da sem hvaležen za popravke, če so opravičeni, tako tudi za dostavke.

Šuman.

Slovenski glasnik.

Fr. vitez Miklošič je o priliki svojega umirovljenja na konci šolskega leta 1885. v priznanje izrednih zaslug svojih na znanstvenem in šolskem polju od presvetlega cesarja našega prejel red železne krone II. vrste. Imetniki tega reda morejo biti povzdignjeni v baronski stan. — Ker je slavni učenjak zvršil 70. leto, mora po strogih akademičnih zakonih naših, dasi je še čil, zdrav in delaven, kakor malo kdo v njegovih letih, stopiti v pokoj. Naravno, da se zdaj ugiba, kdo bode naslednik možu, ki je bil dika vseučilišču dunajskemu. Učiteljski zbor modroslovne fakultete dunajske je nasvetoval na prvem mestu profesorja in akademika dr. V. Jagiča v Peterburgu, na drugem mestu A. Leskiena (po rodu Nemca), profesorja slovanskega in primerjajočega jezikoslovja v Lipsku, na tretjem mestu učenega rojaka našega dr. Gregorja Kreka, vseučiliškega profesorja v Gradci. A ker se imenovanje Miklošičevega naslednika najbrž ne bode še tako hitro zvršilo, učil bode, kakor smo čuli iz verodostojnega vira, prof. Miklošič vsaj še ves bodoči zimski semester na dunajskem vseučilišču.

Nove knjige slovenske. Prejeli smo zadnje tedne 15. in 16. zvezek mariborske „Ljudske knjižnice“, katera obsežata konec Hauffovih pravljic in „kratkočasne in poučne povesti“, katere je poslovenil Vekoslav Benkovič. Ob enem je J. Leonova tiskarna v Mariboru izdala za I. del I. tečaja „Ljudske knjižnice“ jako lične platnice od najfinejšega sivega platna s črno vtisneno zavitkovo sliko. V te platnice, ki stojé po 30 kr. in z vezanjem vred samó po 50 kr., vsak naročnik dá lahko vezat prvih 12 snopícev „Ljudske knjižnice“. Gg. izdateljem zaradi teh ravno tako lepih, kakor trdnih in praktičnih platnic izrekamo presérno zahvalo.

Die Kärntner Slovenen. — Ihre nationalen Verhältnisse und Bestrebungen. Verlegt und herausgegeben von Filip Haderlap. Ta knjižica je prišla ravnokar na svetlo in popisuje, koliko je koroških Slovencev, kako so na slabem pri volilni pravici za deželni in državni zbor, kako hudo se jim godi v šolah, česa želijo gledé uradov, pošt in železnic, kako hudo jih stiska nova gozdna postava, in kako bi se dala omejiti žganjarska kuga na Koroškem. Knjižica je zato pisana v nemškem jeziku, da tudi ministri na Dunaji, državni poslanci drugih narodov in tudi mnogi pravični Nemci zvedó, kako se godi koroškim Slovencem. — Da pa založnik ne bo na škodi, prosimo vse rodoljube, naj se na knjižico pridno naročajo. Pri uredništvu celovskega „Mira“ velja knjižica 20 kr., po pošti 22 kr.